

Fjällen i Fokus - en konferenskompott av möten och diskussioner, kaffe och kakor, presentationer, postrar, workshops, frågor och svar.

Kreativt kaos

Fjällen i Fokus samlade 265 personer i Umeå

Beroende på var vi befinner oss, hur ljuset spelar, hur vi känner oss och en massa andra saker, så upplever vi saker på olika sätt. Ta ett fjäll som Kebnekajse till exempel:

- på långt håll majestätiskt, på nära håll stenigt
- i fint väder lockande, i dåligt väder skräckinjagande
- efter en stadig frukost fullt av möjligheter, efter en tom godispåse trömlöst

För att förstå någonting riktigt ordentligt – oavsett om det gäller ett fjäll eller något annat – behöver vi flera infallsvinklar. Vi behöver olika perspektiv på saker och ting.

Att synliggöra olika perspektiv på fjällens naturresurser var ett grundläggande syfte med konferensen Fjällen i Fokus, 28-30 september i Umeå. Vi ville blanda workshops med föreläsningar, rovdjur med turister och ripor med frågestunder och paneldebatter och

kaffe och bullar, postrar och folk från myndigheter och universitet och fjällkommuner och samebyar och företag och kvinnor och män, gamla och unga och statskunskap och ekologi och svenskar med normmän, islänningar och finländare...

En rejäl blandning. Ett kreativt kaos skulle man nog kunna säga.

Konferensen blev omfattande med totalt 265 deltagare, ca 30 föreläsningar i aula, ca 20 presentationer i mindre salar, ca 20 postrar och ett flertal mindre möten och gruppdiskussioner.

Den var av allt att döma också uppskattad. Utvärderingsbetygen var överlag höga, både när det gäller helheten och delarna.

För FjällMistra innebar Fjällen i Fokus en stor insats, både finansiellt och personellt. Men vi kan konstatera att vår ambition att engagera så många organisationer och personer

som möjligt i planeringen och genomförandet av konferensen slog väl ut. Ett stort TACK till alla er som på ett eller annat sätt medverkade!

Visst finns saker att förbättra: synpunkter har inkommit på att föredrag var för långa, att frågestunder var för korta, att parallella sessioner var dåligt, att paneldebatter var ointressanta, att för få kommunpolitiker fanns på plats, med mera.

Dessa synpunkter ska vi naturligtvis ta hänsyn till nästa gång vi arrangerar Fjällen i Fokus. För det blir åtminstone en sådan konferens till – vi ses första veckan i oktober 2006.

Nordisk kraftsamlings för jaktfalken

Workshopen om jaktfalk som hölls i anslutning till Fjällen i Fokus var av allt att döma en succé. 19 personer från Sverige, Norge, Finland och Island deltog i diskussionerna. Resultatet blev bland annat att en nordisk jaktfalksgrupp bildades.

Jaktfalken är kraftfull och elegant. Samtidigt är den något av fjällvärldens doldis. Det är inte bara det att den är ovanlig och allmänt svår att få syn på, trots omfattande studier på olika håll i Norden vet man fortfarande förhållandevis lite om jaktfalken och dess situation.

Ett problem är att de olika jaktfalksprojekten har använt olika metoder. Man har till exempel mätt saker på olika sätt och inventerat vid olika tidpunkter. Resultaten är därför svåra att jämföra. Ett annat problem har varit att informationsutbytet mellan de olika projekten inte fungerat särskilt bra.

För att råda bot mot denna situation tog Maria Hörnell-Willebrand (SLU Umeå) och Johan Ekenstedt (Projekt Jaktfalk Norrbotten) initiativ till en workshop i anslutning till konferensen Fjällen i Fokus. Och enligt flera deltagare som FjällFokus har pratat med blev det ett lyckat möte.

— Det viktigaste resultatet var att workshopen blev av över huvud taget, att vi lyckades få folk från Finland, Norge, Sverige och Island att samlas, och då både personer som håller på med jaktfalk och så jag då som håller på med ripor. Jag tror att det finns så mycket att vinna på ett samarbete, säger Maria Hörnell-Willebrand.

— I och med den här workshopen lyckades vi skapa en konkret och solid grund för fortsatt samarbete, säger Johan Ekenstedt. Största delen av dagen ägnades åt att gå ige-

nom vad de olika projekten gör, vilka som är aktiva, vem som står för finansiering, och var man står när det gäller resultat. Diskussioner fördes också om framtiden, om metodutveckling, standardisering och samarbete på olika plan. Deltagarna enades också om att bilda en nordisk arbetsgrupp för jaktfalk. Huvudsyftet med arbetsgruppen är att den skall fungera som ett forum för koordination och information kring forskningen. Dessutom ska den fungera som en kunskapsbas. Gruppen skall hålla kontakt via e-post och en hemsida. Så småningom är det också tänkt att man ska utse ett sekretariat, bestående av ett par personer från varje land.

Dokument

Under workshopen bestämdes också att ett jaktfalksdokument skall sammanställas där bland annat uppgifter om följande skall ingå:

- metoder för att inventera dal- och fjällripa
- inventeringsstandard för jaktfalk
- hur man gör bra dietstudier
- bra morfometriska mått
- åldersbestämning av ungar med hjälp av fotografier
- metod för att samla in DNA-prover
- konstgjorda bon
- miljögifter i ägg, äggskal och fjädrar
- fångstmetodik
- telemetri

Genetikens möjligheter dryftades också. Meningen var att den norska genetikern Marit Nesje skulle vara på plats för att berätta om sina studier på jaktfalk. Hon kunde nu inte komma på grund av en flygledarstrejk i Norge, men via en högtalartelefon fördes ändå en enkel diskussion med henne.

Marit Nesje doktorerade på genetiska markörer och struktur främst på pilgrimsfalk och jaktfalk. Hon har kartlagt jaktfalkens gen-

material och funnit ett flertal mikrosatelliter som kan användas för släktskapsanalyser och individbestämning. Dessa redskap skulle kunna användas för att ta reda på saker som tidigare inte kunnat besvaras, som till exempel släktskap mellan jaktfalkar, utbyte av individer i par och förflyttning av individer — kunskap som är väldigt viktig ur bevarandesynpunkt enligt Johan Ekenstedt:

— Idag vet vi till exempel nästan ingenting om jaktfalkarnas överlevnad under det första året, från att de lämnar boet. Vi vet inte heller något om hur ofta vuxna fåglar byter bon och revir. Genetiken skulle kunna vara ett viktigt verktyg i framtidens jaktfalksförvaltning.

Johan Ekenstedt.

Maria Hörnell-Willebrand.

Fotnot:

Workshopen om jaktfalk var en av fem workshops/seminarier som genomfördes tisdagen den 28 september, det vill säga dagen innan den öppna konferensen Fjällen i Fokus satte igång. De övriga fyra var: Rovdjur i renskötselområdet, Kommunala tankar om skoterregleringar, Älgen i fjällområdet, och Rovdjursturism.

1. Vad har varit mest intressant?

Sara Larsson, Länsstyrelsen i Västerbotten: 1. Ketil Skogens föredrag om rovdjurskonflikter var mycket intressant. Jag tyckte att jag fick svar på varför rovdjursfrågan är så

svår och varför den väcker så mycket känslor. Han bekräftade också den skepsis som finns mot "Stockholm" och förklarade vad den beror på. 2. Inte någon speciell. Det är dock kul att träffa människor som man inte träffar så ofta. Man skulle kunna säga att jag bygger vidare på gamla kontakter.

Johan Nyqvist, Rutilus Ekokonsult, Umeå:

1. Jon Moens renbetesföreläsning var intressant. Den låg på en bra nivå och var lätt att ta till sig. Blev också förvånad (kritisk) över Naturvårdsverkets mål om att förmedla kunskap från landsbygden till forskare. Ser inte riktigt hur detta skall kunna gå till. 2. Ja, jag har träffat några potentiella uppdragsgivare.

Ingrid Persson, Vardofjälls Vildmarksfrid:

1. Renbetesdiskussionerna. Är mest förvånad att man inte tar hänsyn till äldre dokument som finns om renbetes-effekter. Jag tycker att man har ett för litet tidsperspektiv. 2. Nej, jag har inte gjort så stora ansträngningar än.

Nya perspektiv. Kaffepaus med mingel och möten.

Bra betyg för Fjällen i Fokus

Konferensen Fjällen i Fokus i Umeå 28-30 september blev en tämligen omfattande tillställning. Dessutom uppskattad.

Konferensdeltagarna ombads att på en femgradig skala betygsätta följande konferensdelar. Så här blev snittbetygen:

- 3,9 Konferensen (helheten)
- 4,3 Konferensen som mötesplats
- 3,8 Tema rovdjur
- 3,7 Tema rennäring
- 3,9 Tema Turism, friluftsliv och skyddade områden
- 3,3 Tema vilt och fisk

Innehållet var omfattande:

- 3 dagar
- ca 30 föreläsningar i aula
- ca 20 presentationer i mindre salar
- ca 20 postrar
- ett flertal mindre möten och gruppdiskussioner

Totalt deltog 265 personer (155 personer första dagen, 227 den andra och 130 den tredje) varav...

71 personer från länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Dalarna och Västernorrland

59 personer från universitet i Sverige, Norge, Finland och Island

38 personer från samebyar och SSR

33 personer från olika intresseorganisationer och företag (rennäring/företag ej medräknade)

17 personer från statliga departement, verk och institut

14 politiker och tjänstemän från fjällkommunerna (bara 5 av 15 fjällkommuner representerade)

7 journalister

26 övriga

Koncentrerad naturfotograf. Staffan Widstrand var idégivare och ansvarig för en workshop om rovdjursturism.

Posterprat. Sammanlagt ett 20-tal postrar fanns på plats. Landshövdingen i Jämtland, Maggi Mikaelsson (i rött) tog tillfället i akt att prata med Peter Fredman, Etour/FjällMistra.

1. Vad har varit mest intressant?

Nils-Johan Blind, Vilhelmina södra sameby:

1. Jon Moens föreläsning om renbete var intressant. Jag har dock inte hört så mycket nytt under konferensen.

2. Ja, det gör man alltid på sådana här ställen!

Emil Sandström, SLU Uppsala:

1. Ketil Skogen var bra. Han problematiserade rovdjursfrågan i ett större sammanhang och uppmärksammade kunskapsbiten samt vår syn på rovdjuren.

2. Ja, det är också bra att träffa folk som man träffat förut.

Odd Björnar Björkås, Jiingevaerie sameby:

1. Oje Danells föredrag var bra ur en renskötarens synvinkel. Han lyfte fram det som är viktigt för rennäringen.

2. Har inte gjort några nya kontakter direkt, men det är kul att träffa gamla kändisar.

Vi måste ta hänsyn till kulturella och ekonomiska maktförhållanden, och dessutom sociala förändringsprocesser, om vi ska kunna förstå konflikterna som uppstår kring de stora rovdjuren.

Det menar den norske sociologen Ketil Skogen. Han höll en av de mest uppmärksammade presentationerna på Fjällen i Fokus. För er som inte var där, och för er som var där men inte riktigt minns - här kommer en till svenska översatt sammanfattning av Ketil Skogens presentation.

Två typer av kunskap

En rovdjurskonflikt handlar sällan bara om en konflikt mellan människor och djur, utan också om en konflikt mellan olika grupper av människor. Dessa konflikter kan vara ekonomiska, politiska eller kulturella. Att problemen för tamdjurskötseln inte alltid dominerar konfliktbilden ser vi till exempel tydligt i Østfold och Akershus i Norge. Där har konflikterna kring vargen varit starka trots att förlusterna av betesdjur varit minimala. I Østerdalen, där konflikten kring vargen också varit stor, finns det inte heller speciellt mycket får på bete. I de här områdena är konfliktens kärna snarare vargangrepp på jakthundar, minskade viltbestånd, och befolkningens upplevelse av obehag av att ha stora rovdjur tassande kring husknuten.

Men både i Østfold, Akershus och Østerdalen (och på alla andra ställen) handlar det i grunden om samhällsmässiga motsättningar av en

mycket mer allmän karaktär. Ingen av dessa konflikter är heller speciell för Norge. Vi ser dem överallt där stora rovdjur kommer tillbaka efter en längre tids frånvaro, inte minst i Sverige.

Folks frustration och ilska är ofta starkare när de pratar om sina mänskliga meningsmotståndare än när de pratar om rovdjuren. När de pratar om problemen som rovdjuren skapar riktar de ofta sin ilska mot de mänskliga aktörer som är ansvariga för bristande kontroll med ökande rovdjursstammar som följd, och det som kan uppfattas som en onaturlig och problematisk återkomst av rovdjuren.

Kulturella och ekonomiska maktförhållanden och sociala förändringsprocesser som inte direkt påverkar rovdjur, husdjur eller friluftsliv måste beaktas om vi ska kunna förstå vad som händer. Exempel på detta är spänningar mellan befolkningsgrupper i städer och på lands-

bygden, och olikheter mellan generationer i förhållningssätt till natur och djurliv.

Inte minst ser vi en stark skepsis till den vuxna urbana medelklassen och dess kulturella dominans som gör sig gällande på många samhällsområden, till exempel att traditionella bygdevärderingar och landsbygdens livsstil hela tiden är på väg tillbaka medan "det urbana" är på frammarsch. Många upplever att landsbygdens intressen hela tiden tappar mark och att ökande rovdjursstammar är ett led i en lång räkka av övergrepp mot glesbygden.

Rovdjurens expansion kan lätt bli en symbol för både urbaniseringsprocesser och upplösningstendenser i samhället. För många är detta bara två sidor av samma mynt. Det som uppfattas som maktelitens önskan om stora

1. Vad har varit mest intressant?

Ola Larsson,
Länsstyrelsen
i Norrbotten:

1. Jag tycker att det har varit en bra konferens i allmänhet, med en bra blandning av folk. Det var också en bra idé att lägga

konferensen i anslutning till stormötet (dvs rovdjursseminariet som hölls tisdagen 28 september; redaktörens anmärkning).

2. Har inte gjort några helt nya kontakter, men det är värdefullt att träffa människor som man bara träffar någon gång per år.

Anna Skarin,
SLU Uppsala/
FjällMistra:

1. Rovdjursseminariet (28 september) var bra. Det var intressant att få en inblick i förvaltningsarbetet, samt att höra olika människors syn på det, inte bara forskares.

2. Lite nytt, men mest gamla kontakter.

Anna Jonsson,
Umeå Universitet:

1. Jon Moens och Henrik Lundqvists renbetesföreläsningar var bra. Är allmänt intresserad av renbetes effekter och speciellt effekterna på renlav. Jag fick en del uppslag till min doktorandtjänst.

2. Ja, har fått en hel del bra kontakter för min doktorandtjänst.

"En rovdjurskonflikt handlar sällan bara om en konflikt mellan människor och djur, utan också om en konflikt mellan olika grupper av människor." Det hävdar den norske forskaren Ketil Skogen som höll en presentation på konferensen Fjällen i Fokus.

o står emot varandra

rovdjursstammar blir ett tecken på vår tids bedrövliga tillstånd. Dagens rovdjursförvaltning framstår som något som liknar storstadens kaos. De som känner sig drabbade av detta blir på sätt och vis fångade av det de försöker att välja bort, nämligen staden och stadslivet. Mot detta mobiliseras olika typer av motstånd.

Tva kunskapsregimer (det vill säga olika typer av kunskap) står mot varandra i många konflikter som handlar om naturförvaltning: akademisk kunskap och kunskap som baserar sig på lokala observationer och praktiska erfarenheter. Dessa två kunskapsregimer står i ett hierarkiskt förhållande till varandra, och har olika sociala bas. Samtidigt är de lika på så sätt att misstron till motpartens kunskap är stark i bägge lägren.

Beroende på vilken typ av kunskap man identifierar sig med så kan effekten av materiella intressen bli modifierad. Skogsägare och fårbönder med hög utbildning nöjer sig till exempel oftast med att uttrycka sig i politiskt korrekta termer. För grupper som identifierar sig starkt med den folkliga erfarenhetskunskapen, kan den bli en viktig beståndsdel i ett försvar mot oönskade förändringar och mot en plågsam kulturell och politisk dominans.

Det finns tre huvudgrupper av rovdjursmotståndare (på Østlandet i Norge):

- 1) Fårbönder
- 2) Folk med förankring i traditionellt glesbygdsbruk, framför allt jägare
- 3) Markägare som säljer jakt

Lokalsamhället som en idyll i fara, och storsamhället (vargen inkluderad) som ett hot mot livskvaliteten, brukas av alla de ovanstående

som en symbolbild som skall visa att det finns en samlad front mot en yttre fiende. Men klassmotsättningar och spänningar mellan kulturell hegemoni (dvs ledarställning) och underordning löper genom "antirovdjursalliansen". Sociala förändringar kan försvaga rekryteringsunderlaget. På sikt kommer inte rovdjursituationen att fungera som en stabil faktor i konstruktionen av skogsbygden som en solid social gemenskap.

Rovdjurskonflikterna kan inte elimineras så länge de hänger ihop med andra och mer grundläggande samhälls-mässiga konfliktmönster.

KETIL SKOGEN
ketil.skogen@nina.no

1. Vad har varit mest intressant?

Johan Hammar,
Fiskeriverket
Drottningholm:

1. Vera Hausners föreläsning var bra. Intressant att få höra vad uppdelningen av renbeteslandet mellan Norge och Sverige hade för effekter, bland annat att norska skogsrenar blev kvar i svenska skogslandskapet.
2. Har inte direkt gjort några nya kontakter, men det är kul att träffa folk som man inte träffar så ofta annars.

Johan Ekenstedt,
Projekt Jaktfalk
Norrbotten:

1. Helt klart Olafur Nielsen som visade nya resultat under jaktfalkseminariet (som hölls 28 september).
2. Ja, jag har träffat folk med olika anknytning till fjällen.

Jessica Jonasson,
Länsstyrelsen i Västerbotten/Naturum
Hemavan:

1. Onsdagen (29 september) var bäst med alla rovdjursföreläsningar.
2. Jag är nyanställd på länsstyrelsen och har under dessa dagar hunnit träffa många från just länsstyrelsen i Västerbotten.

Konferenssurr

Det var många som sa mycket på Fjällen i Fokus. Det var en del kloka och inspirerande ord, andra var spännande, några var självklara, och en del faktiskt riktigt kontroversiella. På detta uppslag presenteras korta stycken ur en del av de presentationer som gjordes under konferensen. Se det som en liten försmak till vad ni kan hitta i den fullständiga konferensrapporten.

Ju mer gemensam kunskap, desto bättre går det

Gemensamt för den rovdjursutredning jag ledde och FjällMistra är att vi tror att man kan göra ganska mycket som gör det lättare att arbeta med frågor som handlar om rovdjur. Det allra viktigaste budskapet från rovdjursutredningen och nu från FjällMistra är att ju mer man vet, ju mer gemensam kunskap man har, ju mer information man har och delar med andra, desto bättre går det också att arbeta med de frågeställningar som kommer upp i samband med våra rovdjur.

Sören Ekström
Statlig utredare/FjällMistra

Nog tål jag en knäpp på näsan

Det är klart att nog tål jag en knäpp på näsan, men jag vet inte om jag tål att man knäpper mig på näsan hela tiden. Det kan få förödande effekter, åtminstone för mig. Med det menar jag att man sällan har någon samlad bild av situationen. En ripjägare hit eller dit i fjällen spelar ingen roll. Ett enskilt fritidshus i ett fjällområde har givetvis ingen avgörande betydelse, det utgör inget hot mot näringen. Men de samlade effekterna utgör däremot ett hot. I slutändan, om man måste backa för mycket, då har man förlorat det man en gång hade.

Bror Saitton
Sametinget/Jordbruksdepartementet

Renar påverkar vegetationen i fjällen

- Jag förväntar mig att beteseffekter i fjällen är relativt sett svagare än i vinterbeteslandet i den boreala skogen.
- Jämförande studier visar att beteseffekter är rätt små på artantal, men stora på artsammansättning. Även om biomasseuttaget är litet så förändrar ändå renarna vegetationen.
- Renar påverkar vegetationen i fjällen både direkt genom bete/tramp och indirekt genom förändringar i markprocesser.
- Inget data finns på storskaliga beteseffekter, men man kan hitta lokala starka effekter, särskilt vid stängsel och hägn (dvs där renar samlas) och i lågproduktiv vegetation.

Jon Moen
Umeå universitet/FjällMistra

Nyttjaren av skoterlederna betalar på plats

Vissa kategorier skoteråkare upplever reglering av skoteråkningen som ett stort hot, kanske det största, mot en utveckling av skoteråkandet. I västra Härjedalen kan vi dock konstatera att den reglering som genomförts har varit helt nödvändig för att åstadkomma ett hållbart nyttjande av området.

Det hot som vi ser är om den olovliga körningen utanför lederna ökar och vi därmed får en försämring i attityden till skoteråkningen från andra markanvändningsintressen och från samhället i övrigt.

En fråga kopplat till detta med attityder är att olägenheterna av buller och avgaser måste kunna bemästras bättre än i dag genom tystare och renare skotrar. Ett annat hot är det alltmer utbredda skatte- och bidragstänkandet som en del menar ska finansiera drift och skötsel av skoterledsystemen. Vi anser att det rimliga är att nyttjarna av skoterlederna betalar på plats för sitt nyttjande och inte via ett transfereringssystem av skatter och bidrag. Ett tredje hot på lång sikt är ett varmare klimat som förkortar vintersäsongen. Vi ser stora möjligheter med skoteråkningen. Kraven på bekvämlighet ökar hos allt fler människor. Det finns en stor ekonomisk potential i skoteråkning som kan skapa inkomster och sysselsättning framförallt i glesbygdsområden. Vi ser att fler och fler vill prova på skoteråkning under en dag eller två och kombinera detta med olika former av skidåkning under resten av fjällvistelsen.

Sven Erik Hammar
Funäsdalsfjällens Skoterled AB

1. Vad har varit mest intressant?

Johan Björkman,
Svenska turistföreningen:

1. Sven Erik Hammar från skoterledsprojektet i Härjedalen visade på en bra lösning av ett känsligt ämne.

2. Som nyanställd på STF har detta varit ett bra tillfälle för mig att knyta kontakter inför framtiden.

Mats Ericsson,
Taiga Natur och Foto/Svenska rovdjursföreningen:

1. Det har varit kul att träffa bekanta som jag inte har sett på länge.
2. Jag känner de flesta, många träffar jag under vargsymposiet.

Tomas Staafjord,
Länstyrelsen i Västerbotten:

1. Jag har diskuterat Pan Park-konceptet, som det också hölls en presentation om under turisttemat.
2. Ja, det har funnits tillfälle att diskutera olika frågeställningar direkt på plats, vilket är bättre än via telefon.

Fisket har blivit okontrollerbart

De länsutredningar som genomfördes under 70- och 80-talet i avsikt att framhålla fjällsjöarnas outnyttjade potential för sportfisket och turismen bedöms kraftigt ha överskattat produktionspotentialen och i viss mån även underskattat fjällfiskets omfattning. Totalt uppskattades fisket i fjällvatten årligen ha omfattat minst 900 ton under 1980-talet, varav röding bör ha utgjort en tredjedel.

Efter riksdagsbeslut utökades antalet upplättna vatten för allmänt fiske med krok i fjällregionen 1994, samtidigt som arealen och antalet sjöar undantagna enkom för samernas husbehovsfiske kraftigt reducerades, speciellt i Norrbotten. Fisket i fjällvatten har blivit okontrollerbart, och ingen central myndighet eller organisation har ansvar för förvaltning och fiskevård.

Länsstyrelsernas policys när det gäller upplåtelsen har dock inneburit gradvis allt större begränsningar i tillståndsgivning för nätfiske, samt olika restriktioner när det gäller minimimått, fångstmängd, upplätsetider och antalet fiskare med handredskap. Detta har haft en positiv effekt. Dock har ännu ingen återjustering i urvalet av samernas undantagsvatten skett.

Johan Hammar
Fiskeriverket
Drottningholm

Idag finns inte valet turism eller inte

Genom åren har exemplen på turism i same-land varit många, dock är det ovanligt med turism där samerna själva varit delaktiga som annat än turistattraktioner. Samerna har inte själva deltagit i planeringen av turismen, utan rennärigen har istället ofta bara fått negativa konsekvenser av turismen i de samiska områdena. Exotiska inslag av lappen har alltid varit "säljbara" men knappast några pengar har kommit samerna själva tillgodo. Än idag är det påfallande ofta en same i högtidsdräkt som pryder omslagen på turistbroshyrerna, trots att det inte är vanligt att samerna går klädda till högtid annat än till just högtid...

Tongångarna bland samerna har blivit mer positiva till turismen, i takt med att samerna själva kan erbjuda sina tjänster, och det finns idag positiva exempel på att turismen är tillgodo för den samiska befolkningen.

Idag finns inte valet turism eller inte. Valet står istället mellan att samerna själva skall kunna vara delaktiga eller om detta skall överlåtas till utomstående.

Lennart Pittja
Vägvisaren

En fullständig konferensrapport finns att ladda ner som pdf-fil på FjällMistras hemsida:
www-fjallmistra.slu.se

Samförståndslösningar krävs

De senaste åren har vi pratat mycket mer om hur vi kan se till att man på lokal nivå får ett större engagemang och ett större ansvar för att förvalta det som ligger dem väldigt nära. Vi har också diskuterat om det enbart ska vara lokal förvaltning i vissa lägen och kanske en central förvaltning i andra lägen, eller om förvaltningen istället ska ligga någonstans mitt emellan. Att det ska vara någon form av lokalt anpassad förvaltning är vi i dag väldigt överens om. Vi är också överens om att oavsett på vilken nivå förvaltningen ligger så krävs det någon form av samförstånds-lösningar.

Björn Jonsson
Länsstyrelsen Västerbotten

Resurserna läcker ur systemet

Dagens kunskap om hur kopplade socio-ekologiska system fungerar antyder att kollapsen/kollapserna kan komma på det ekologiska, ekonomiska eller sociala planet och på olika nivåer och utlösa kollapsar i helt andra delar i systemet på mycket oförutsägbara sätt. Ett mycket enkelt scenario är att renskötseln kollapsar av ekologiska, ekonomiska och/eller sociala skäl genom yttre stress varpå rättigheterna ifrågasätts och förloras. Därmed förloras också basen för en omorganisation och ny anpassningar av samisk markanvändning omöjliggörs. Resurserna läcker med andra ord ut ur systemet. Det i sin tur bryter kontakten mellan markerna och kulturen. En sådan utveckling skulle ganska snart kunna äventyra den samiska kulturens fortbestånd i takt med att kopplingen till de traditionella markerna förloras.

Oje Danell
SLU Uppsala/FjällMistra

Jämtland månar om samernas rättigheter

I fallet med förvaltningen av jakt och fiske i fjällen är det i första hand länsstyrelserna som tar hand om den praktiska tillämpningen av lagstiftningen. /.../Vissa skillnader finns, men på det stora hela tillämpar man liknande principer. Vissa tendenser kan dock skönjas. Västerbotten är det län som hårdast betonar turismutveckling, Jämtland månar om samernas rättigheter till självförvaltning och Norrbotten (åtminstone på jaktssidan) vill uppfylla lagens andemening om jakt och fiske till alla till ett lågt pris. Dalarna med sina mer reglerade skyddade områden verkar inte ha någon övergripande strategi.

Anna Zachrisson
Umeå universitet/FjällMistra

Ptarmigan numbers increased 100%

In 2002 the Icelandic Institute of Natural History (IINH) classified the ptarmigan population in Iceland as "vulnerable" according to standards set by the IUCN, and suggested to the Minister for the Environment that hunting should be reduced. This change in harvest policy was based on the apparent continuous decline of the ptarmigan population since 1981 and also on the results of studies done in the late 1990s by the IINH on ptarmigan winter mortality using radio tagged birds. The Minister decided in summer 2003 to close the open season for the next three years (2003 - 2005).

Monitoring in spring 2004 showed that ptarmigan numbers had increased c. 100% between years and survival of adults had gone from c. 30% in the last couple of years to 65% in 2003 - 2004.

Olafur Nielsen
Icelandic institute of Natural History

Värdefullt samarbete

Många enskilda personer och organisationer var delaktiga i planeringen och genomförandet av Fjällen i Fokus. För FjällMistra känns detta samarbete oerhört värdefullt, något att bygga vidare på. Därför skulle vi vilja rikta jättetack till...

- **Invigningstalaren:** Maggi Mikaelsson, landshövding i Jämtland.
- **Programansvariga:** Elisabeth Berggren (Sportfiskarna), Staffan Forssell (Svenska turistföreningen, STF), Ragnhild Nilsson (Sametinget), och Michael Schneider (länsstyrelsen i Västerbotten).
- **Workshopansvariga:** Per-Olof Hopfgarten och Torbjörn Lövbom (Jägareförbundet Västerbotten), Johan Ekenstedt (Projekt Jaktfalk Norrbotten) och Maria Hörnell-Willebrand (SLU Umeå), Stellan Oskarsson och Carl-Eskil Wallrud (Tärna samservice), Michael Schneider och Gunwor Olsson (länsstyrelsen i Västerbotten), och Staffan Widstrand (Ekoturismföreningen).
- Alla föreläsare
- Alla posterutställare

- **Moderatorer:** Sören Ekström (statlig utredare/FjällMistra), Staffan Forssell (STF), Björn Jonsson (länsstyrelsen Västerbotten), och Bror Saitton (Sametinget).
- **Markpersonalen:** Glenn Mattsing, Wiebke Neuman, Annika Olsson och Per Wedholm (alla SLU Umeå), samt Gunwor Olsson (länsstyrelsen Västerbotten).
- **Dessutom:** FjällMistras nätverk, plus personal och studenter vid institutionen för skoglig zoologi (SLU Umeå), för konstruktiva synpunkter och idéer.

En fullständig konferensrapport finns att ladda ner som pdf-fil på FjällMistras hemsida:
www-fjallmistra.slu.se

FJÄLL- FOKUS

Nr. 17, november 2004

Bilder, text och layout: **Anders Esselin**, forskningskommunikatör FjällMistra

Enkätbilder och -text, plus bilder på sidan 3: **Glenn Mattsing** och **Per Wedholm**

Kontakt: FjällMistra, Skoglig zoologi, SLU, 901 83 Umeå,
090- 786 84 94,
anders.esselin@szoook.slu.se
Tryck: Tryckeri City

Rovdjursbilder tagna i Lycksele djurpark.

FjällFokus är forskningsprogrammet FjällMistras populärvetenskapliga nyhetsblad. Det utkommer åtta gånger per år och har en upplaga på ca 1000 exemplar.

FjällMistras arbete ska resultera i ett effektivare mångbruk av naturresurser i fjällområdet. Målet är att ta fram kunskap och planeringssystem som kan bidra till en långsiktigt hållbar utveckling i fjällen och som kan bidra till att de konflikter som finns mellan olika naturresursanvändare i fjällen blir lättare att hantera.

FjällMistra är ett av ett 20-tal stora forskningsprogram inom Mistra (Stiftelsen för miljöstrategisk forskning).

Besök FjällMistras hemsida.

Här finns gamla och nya FjällFokus samt andra publikationer att ladda ner som pdf-filer. Dessutom nyhetsnotiser, presentation av FjällMistra och en hel del annat.

www-fjallmistra.slu.se

ISSRM 2005

The 11th International Symposium on Society and Resource Management

16-19 juni 2005 Östersund, Sweden

Människan och naturen

- en internationell konferens om att uppleva, bruka och skydda naturresurser

Naturresurser utgör basen i en rad viktiga näringar som skogsbruk, turism, fiske, rennärning och lantbruk. Samtidigt använder människor naturen för rekreation och avkoppling och krav ställs på en god miljö och bevarande av biologisk mångfald. Denna konferens handlar om att belysa balansgången mellan att uppleva, bruka och skydda naturresurser.

Konferensen är ett mångvetenskapligt forum för forskare, myndigheter och företagare att utbyta erfarenheter och kunskaper. Programmet innehåller såväl föreläsningar och diskussioner kring aktuell forskning som exkursioner.

ISSRM-konferenserna startades 1986 och har sedan dess arrangerats av olika universitet runt om i världen. Arrangörer för ISSRM 2005 är turismforsningsinstitutet ETOUR, forskningsprogrammet FjällMistra och Mittuniversitetet - Sveriges nästa Universitet. Konferensspråket är engelska.

För mer information, beställning av broschyr och anmälan www.issrm2005.com.

from **KNOWLEDGE**
to **MANAGEMENT**

BALANCING RESOURCE EXTRACTION,
PROTECTION & EXPERIENCES

www.issrm2005.com

